PEDAGOGIK ILMIY TADQIQOTDA ILMIY MUAMMONING TUTGAN O‘RNI

Namangan davlat pedagogika instituti.

Qambarov Abdujabbor Boxroliyevich (PhD) dotsent

Ta’lim, tarbiya nazariyasi va metodikasi

(maktabgacha ta’lim) mutaxassisligi 1–kurs magistranti

Tursunova Gulzoda Olimjon qizi

tursunovagulzoda@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisda pedagogik ilmiy tadqiqotlarda ilmiy muammoning o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Ilmiy muammoning tadqiqot jarayonini shakllantirishdagi roli, uning dolzarbligi hamda nazariy va amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, muammoni to‘g‘ri aniqlash pedagogik tadqiqot samaradorligini oshirishning muhim sharti ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: Pedagogik tadqiqot, ilmiy muammo, metodologiya, dolzarblik, ilmiy yangilik, nazariy asos, amaliy ahamiyat, pedagogik jarayon, ta’lim sifati, tadqiqot obyekti, tadqiqot predmeti.

Annotation: This thesis examines the role and significance of a scientific problem in pedagogical research. It analyzes how a well-defined problem shapes the research process, determines its relevance, and ensures both theoretical and practical value. The study also emphasizes that the correct formulation of a scientific problem is a key condition for increasing the effectiveness and impact of pedagogical research.

Keywords: Pedagogical research, scientific problem, methodology, relevance, scientific novelty, theoretical foundation, practical significance, educational process, quality of education, research object, research subject.

KIRISH

Pedagogik ilmiy tadqiqot tizimida ilmiy muammo fundamental metodologik kategoriya sifatida namoyon bo‘lib, u tadqiqotning mazmuniy yo‘nalishini, mantiqiy tuzilishini hamda ilmiy izlanishning yakuniy natijalarini belgilovchi asosiy determinant hisoblanadi. Ilmiy muammo odatda mavjud nazariy bilimlar, ilgari ishlab chiqilgan konsepsiyalar va amaliy pedagogik faoliyat ehtiyojlari o‘rtasida yuzaga keladigan ziddiyat yoki nomuvofiqlikni aks ettiradi. Aynan shu ziddiyat pedagogik tadqiqotni harakatga keltiruvchi ichki omil bo‘lib xizmat qiladi.

Pedagogik tadqiqotda ilmiy muammoning o‘rni va ahamiyati:

Tadqiqotning asosi: Ilmiy muammo tadqiqotning markaziy qismi bo‘lib, butun ishning yo‘nalishini belgilab beradi.

Mavzu tanlash: Muammoni to‘g‘ri qo‘yish tadqiqot mavzusining dolzarbligini aniqlashga yordam beradi.

Maqsad va vazifalar: Muammo asosida tadqiqot maqsadi va uni amalga oshirish vazifalari ishlab chiqiladi.

Ziddiyatlarni hal qilish: Ilmiy muammo pedagogik amaliyotdagi mavjud kamchiliklar va talablar o‘rtasidagi nomuvofiqlikni yechishga qaratiladi.

Yangi bilimlar: Pedagogik jarayonni rivojlantirish uchun yangi nazariy va amaliy yechimlar izlanadi.

Pedagogik tadqiqotda muammoning to‘g‘ri va aniq qo‘yilishi ilmiy izlanishning muvaffaqiyatini ta’minlovchi boshlang‘ich bosqich hisoblanadi. Chunki muammo asosida tadqiqotning maqsadi shakllanadi, vazifalari aniqlanadi, obyekt va predmet chegaralanadi, shuningdek, tegishli metodlar tanlanadi. Agar ilmiy muammo yetarlicha asoslanmagan yoki noaniq ifodalangan bo‘lsa, bu holat tadqiqotning ilmiy yangiligi va amaliy ahamiyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois muammoni aniqlash jarayoni chuqur tahliliy yondashuvni, mavjud ilmiy adabiyotlarni tizimli o‘rganishni va pedagogik amaliyotni tanqidiy baholashni talab etadi.

Ilmiy muammo pedagogik tadqiqotning dolzarbligini ham belgilaydi. Dolzarblik esa o‘z navbatida ta’lim tizimidagi real ehtiyojlar, ijtimoiy buyurtma va zamonaviy

pedagogik tendensiyalar bilan bevosita bog‘liqdir. Masalan, maktabgacha ta’lim, umumiy o‘rta ta’lim yoki oliy ta’lim tizimida yuzaga kelayotgan muammolarni ilmiy jihatdan asoslash va ularning samarali yechimlarini ishlab chiqish pedagogik tadqiqotlarning asosiy vazifalaridan biridir. Bundan tashqari, ilmiy muammo pedagogik tadqiqotda yangi nazariy qarashlar va konsepsiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. U orqali mavjud bilimlar boyitiladi, pedagogik jarayonlarning mohiyati chuqurroq anglanadi va innovatsion yondashuvlar ishlab chiqiladi. Shu bilan birga, muammoning yechimi amaliyotga tatbiq etilganda ta’lim sifatini oshirish, o‘qitish samaradorligini kuchaytirish va tarbiyaviy jarayonni takomillashtirish imkonini beradi.

Xulosa

Pedagogik ilmiy tadqiqotlar tizimida ilmiy muammo hal qiluvchi o‘rin egallaydi, chunki u nafaqat izlanishning boshlang‘ich nuqtasini belgilaydi, balki butun tadqiqot jarayonining mazmuni va yo‘nalishini aniqlab beradi. Boshqacha ifodalaganda, ilmiy muammo mavjud bilimlar darajasi bilan amaliy ehtiyojlar o‘rtasidagi tafovutni ochib beruvchi va shu tafovutni bartaraf etishga qaratilgan ilmiy faoliyatni yuzaga keltiruvchi asosiy omildir. Shu sababli muammoning aniq, mantiqiy va ilmiy asoslangan tarzda qo‘yilishi tadqiqotning muvaffaqiyatini ta’minlovchi muhim shartlardan biri hisoblanadi.

Mazkur tahlillar shuni ko‘rsatadiki, ilmiy muammoning to‘g‘ri aniqlanishi tadqiqotning barcha tarkibiy qismlariga — maqsad, vazifalar, obyekt va predmet tanlashga, metodlar tizimini ishlab chiqishga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Agar muammo yetarlicha asoslanmagan bo‘lsa, tadqiqot yuzaki xarakter kasb etishi, uning ilmiy yangiligi va amaliy natijadorligi pasayishi ehtimoli ortadi. Aksincha, puxta o‘ylangan va dolzarb muammo asosida olib borilgan izlanishlar yangi ilmiy natijalarga erishish, mavjud nazariyalarni boyitish hamda pedagogik amaliyotga samarali innovatsiyalarni joriy etish imkonini beradi.

Shuningdek, ilmiy muammo pedagogik jarayonlarni chuqur anglash va ularni takomillashtirish uchun xizmat qiluvchi muhim metodologik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. U orqali ta’lim tizimidagi mavjud kamchiliklar aniqlanadi, ularning sabab va

oqibatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi hamda asosli yechimlar ishlab chiqiladi. Natijada, ilmiy muammoga asoslangan tadqiqotlar ta’lim sifati va samaradorligini oshirish, o‘quv-tarbiya jarayonini modernizatsiya qilish hamda zamonaviy pedagogik talablarga moslashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Tojiev M. va b. *Pedagogik texnologiya: Zamonaviy ilmiy–nazariy asosi*. Toshkent. 2008 y.
2. Kamoldinov M., Vaxobjonov B. *Innovasion pedagogik texnologiya asoslari*. Toshkent. “Talqin”, 2010.
3. Taylanov, N., Toshpo‘latova, D., & Urazov, A. (2020). Пальцеобразная неустойчивость в сверхпроводниках. *Физико-технологического образование*, (1).
4. Orozov, A., & Taylanov, N. (2020). The process of magnetic flux penetration into superconductors. *Архив научных публикаций JSPI*, 1–7.
5. Taylanov, H. A., Xudoyberdiyev, G. U., & Urozov, A. H. (2020). Моделирование лабораторной работы по квантовой физике. In *Образование, воспитание и педагогика: традиции, опыт, инновации* (pp. 118–120).
6. Dehqonova, O., Qurbonov, M., & Taylanov, N. (2021). The mathematical concepts in practical trainings on physics at secondary schools. *Физико-технологического образование*, 4(4).